

Agnieszka Wiśniewska

**„Metody i techniki wychowania” na podstawie „Teorii wychowania w zarysie”
Mieczysława Łobockiego.**

Metody wychowania to „systematycznie stosowane sposoby postępowania wychowawczego lub powtarzalne czynności zmierzające do urzeczywistnienia celów, jakie stawia sobie wychowawca”, to sposób oddziaływania pedagogicznego dla osiągnięcia zamierzonego celu wychowawczego.

Występują różne klasyfikacje metod wychowania;

- indywidualne i grupowe,
- bezpośredniego i pośredniego oddziaływania wychowawczego,
- wpływu osobistego, sytuacyjnego i społecznego oraz kierowania samowychowaniem,
- strukturalne i sytuacyjne.

Metody oddziaływań indywidualnych:

- **modelowania**, inaczej nazywana metodą dawania dobrego przykładu, działania własnym przykładem, przykładem, uczeniem się przez naśladowanie, zastępczym, zarazaniem. Jej treść wyraża powiedzenie „słowa uczą, a przykłady pociągają”. Polega ona na przyswajaniu sobie przez dzieci, często nieświadomie, zachowań i postaw innych osób z otoczenia. Dzieci upodabniają się głównie do rodziców, nauczycieli, kolegów. Robią to najczęściej nieświadomie ale zdają sobie sprawę, że rodzice i nauczyciele stanowią dla nich przykład i wzór do naśladowania.

Występują dwa rodzaje efektów modelowania: *efekty zgeneralizowane (uogólnione) i bezpośrednie (podobne)*. Zgeneralizowane wyrażają się w tym, że dziecko naśladowane zachowanie czyli kształtowane społecznie i moralnie pożądane postawy, realizuje w relacjach z innymi ludźmi.

Ważne jest zatem właściwe postępowanie osób dorosłych, rodziców i nauczycieli, tak by dzieci mogły naśladować, odwzorowywać pozytywne zachowania, postawy prospołeczne. Istotne jest postępowanie rodziców wobec siebie wzajemnie i wobec dziecka (miłość, zaufanie, troska, zrozumienie) oraz innych osób z otoczenia, np. sąsiadów, znajomych (pomoc, wrażliwość na krzywdę).

Za pomocą tej metody można rozwijać i pogłębiać zachowania i postawy społecznie i moralnie pożądane. Jest ona bezpośrednia i naturalna, skuteczna głównie w przypadku starszych dzieci, gdyż młodsze nie są zdolne do generalizowania zachowań. Ważne znaczenie ma tu płeć. Dziewczynki chętniej naśladowują zachowania kobiet, chłopcy mężczyzn.

Modelowanie zależy od kompetencji i autorytetu modela, zakresu jego władzy, dawania oparcia, stopnia podobieństwa, entuzjazmu modela.

Cel: Przekazanie pozytywnych zachowań prospołecznych.

- **zadaniowa**, polega na powierzaniu dzieciom i młodzieży konkretnych zadań, których wykonywanie prowadzi zwrotnie do konstruktywnych zmian ich zachowań i postaw pożądanych z wychowawczego punktu widzenia, a także do wzbogacenia ich wiedzy i doświadczeń w określonej dziedzinie działalności, głównie prospołecznej, stąd też ważne są tu zadania służące dobru wspólnemu. Pełne przyswojenie sobie przez dzieci umiejętności, które powinny posiadać nie jest możliwe bez ćwiczenia, działań praktycznych z wiec podejmowania, i realizowania konkretnych zadań. Jest to metoda pośrednia a jej cechą jest postawienie wychowanka wobec wymagań, wynikających z zaistniałej sytuacji.

Powierzenie zadań:

- W rodzinie może to być świadczenie sobie wzajemnie usług, utrzymywanie porządku, przygotowywanie posiłków, załatwianie spraw w punktach usługowych, robienie zakupów, w rodzinach wielodzietnych – opieka nad młodszym rodzeństwem, w kilkupokoleniowych- pomoc osobom starszym, w rodzinach jednodzietnych i dwupokoleniowych ważne jest zapewnienie dziecku kontaktu z rówieśnikami i innymi osobami zaprzyjaźnionymi, aby dziecko mogło się normalnie rozwijać i mieć okazję do kształtowania różnych umiejętności społecznych.

Istotne jest aby rodzice nie ograniczali obowiązków dzieci tylko do nauki szkolnej.

- W szkole mogą być to zadania związane z udzielaniem pomocy koleżeńskiej w nauce rówieśnikom , co sprzyja także pomnażaniu własnych wiadomości, zadania samoobsługowe związane z dbaniem o czystość klasy, organizowaniem imprez, uroczystości.

- Poza rodziną i szkołą dzieci i młodzież mogą pomagać osobom potrzebującym: chorym , starszym, samotnym co umożliwi orientację w potrzebach ludzi, uczy szacunku, życzliwości, troski, przygotowuje do pełnienia przyszłych ról rodziców, opiekunów, odpowiedzialności i obowiązku.

Cel: nauka współdziałania i współpracy, bezinteresowności, działań prospołecznych (opieka, wsparcie, pomoc).

- **perswazyjna** polega głównie na uświadamianiu dzieciom i młodzieży różnych obowiązków i powinności, jakie mają wobec innych ludzi i siebie a także posiadanych praw. Jest to słowne przekonywanie, tłumaczenie aby zmienić czyjąś opinię, przekonania, postawę lub skorygować jej wiadomości przytaczając argumenty za i przeciw. Pomaga w przyswojeniu wartości , norm , ukazaniu sensu życia, kształtowaniu systemu wartości. Istotne jest jednak połączenie tej metody z modelowaniem i realizacją zadań.

-w rodzinie w formie swobodnej rozmowy,

-w szkole w formie dyskusji uczestniczącej, wymiany poglądów, stosowanie aforyzmów, złotych myśli, tekstów.

Cel: kształtowanie świadomości moralnej i społecznej.

- **nagradzania**, czyli wzmacniania pozytywnego, polega na promowaniu zachowań pożądanых z wychowawczego punktu widzenia za pomocą:

- udzielania pochwał,

- przydzielania nagród.

Informuje dzieci ,że ich zachowanie było zgodne z oczekiwanym i motywuje do takich zachowań, zwiększa prawdopodobieństwo wystąpienia podobnego zachowania, wpływa na aktywność i kreatywność, wzmacnia poczucie własnej wartości. Istotne jest aby nagrody były rzeczywiście przez dzieci upragnione, nagradzać należy tylko zachowania pożądanе, jak najszybciej, bezpośrednio po przejawianiu pożądanego zachowania, początkowo nagradzać należy za każdym razem, potem w sposób przerywany, łącząc wzmocnienie materialne z pochwałami.

Należy jednak uważać aby nie wyrobić w dziecku postawy roszczeniowej, interesowności. A także stosować te metodę wobec wszystkich dzieci i młodzieży, nie

wybiórczo, zwłaszcza u dzieci młodszych i sprawiających trudności wychowawcze. Efekty pracy tą metodą są widoczne po dłuższym okresie czasu.

Cel: promowanie zachowań pożądanых.

- **karania**, czyli wzmocnień negatywnych jest najmniej skutecznym sposobem modyfikacji niepożądanych społecznie i moralnie zachowań dzieci i młodzieży i polega na oddziaływaniu za pomocą bodźców awersyjnych lub też pozbawianiu bądź odebraniu czegoś pożytecznego, przyjemnego dla osób karanych. Kary:

-fizyczne,
-naturalne,
-niesprawiedliwe,
-wygaszanie.

Cel: modyfikacja zachowań niepożądanych.

Metody oddziaływań grupowych:

- **organizowania działalności zespołowej, poprzez :**

- tworzenie zespołów w sposób spontaniczny czyli naturalny,
- powoływanie zespołów przez nauczyciela,
- dowolne łączenie się uczniów w pary , a następnie łączenie par w zespoły przez nauczyciela.

Cel: aktywizowanie przez czynny udział.

- **organizowania działalności samorządowej, której cele to:**

- samopomoc koleżeńska,
- rozwiązywanie zatargów,
- organizowanie spędzania czasu wolnego,
- współodpowiedzialność.

Cel: współdecydowanie , uczenie demokracji, współpracy, inicjatywy,

- **współdziałaniu uczniów w organizowaniu lekcji , przez:**

- planowanie,
- organizowanie,
- prowadzenie,
- ocenie zajęć.

Cel: twórcze myślenie, spontaniczność, aktywność, inicjatywa.

Techniki oddziaływań wychowawczych są skonkretyzowaniem postępowania wychowawczego, uszczegółowieniem jednej lub kilku metod wychowania, szczegółowym opisem określonego postępowania wychowawczego, dokładnym i skrupulatnym.

Rodzaje technik:

1. **Wymiany opinii**, która umożliwia lepsze wzajemne poznanie się uczniom.

- „burza mózgów”, - dzielenie się spontanicznie pomysłami rozwiązania problemu ; etapy:

-sformułowanie problemu,
-zgłaszanie pomysłów,
-krytyczna ocena pomysłów.

- decyzji grupowej,- przyswajanie norm współżycia w grupie
- z inicjatywy uczniów,

- z inspiracji nauczyciela,
- sondażu opinii, - *zwiększenie poczucia własnej wartości ucznia przez zapoznanie go z pozytywnym stosunkiem grupy*
- pozytywnych o uczniu, *dla dzieci i młodzieży nieprzystosowanej*
- dla uczniów nieprzystosowanych,
- celowe zaniechanie wyrażania opinii negatywnych.

- negatywnych o uczniu, etapy: *powyżej 10-11 r.ż.*
- wyjaśnienie celu i przebiegu,
- sondaż na temat ujemnych stron zachowania,
- sondaż pozytywnych opinii o zachowaniu ucznia,
- sformułowanie wniosków przez nauczyciela i wybranych uczniów.

- swobodnej ekspresji słownej – *swobodne wyrażanie uczuć, myśli, potrzeb*
- pierwszy etap – zachęcenie uczniów do samodzielnej twórczości literackiej,
- drugi etap – przygotowanie tekstów,
- trzeci etap- wybór najciekawszych tekstów,
- czwarty etap- „wyglądanie tekstów”
- piąty etap- praktyczne wykorzystanie poprawionych tekstów.

- kontaktów międzyludzkich. – *poznanie zasad prawidłowego porozumiewania się.*
- ćwiczenia właściwego porozumiewania się,
- uważne słuchanie.

2. Oparte na dramatyzacji:

- socjodramatyczna, -*rozwiązywanie konkretnych problemów – rozwiązanie problemów wewnątrzgrupowych*,
- omówienie nurtujących problemów,
- zainscenizowanie sytuacji problemowej,
- ustosunkowanie się do improwizacji.
- odmiany: technika lustrzana, zamiany ról, postępowania na odległość.
- gier dramatycznych, (zabawa w teatr)- *problemy społeczno-kulturowe, o szerszym znaczeniu.*
- odwołująca się do wyobraźni i spontanicznej ekspresji dramatycznej
- polegająca na improwizacji określonych stosunków interpersonalnych,
- oparta na tekstach własnych i cudzych,
- wyobraźnia, fikcja, spontaniczność.
- dramy – *improwizowanie sytuacji konfliktowych wymyślonych lub zapożyczonych z literatury.*
- „rzeźba”, - zamieranie w bezruchu,
- „płaszcz eksperta”, wchodzenie w role fachowców z jakiejś dziedziny, np. psychologów.
- „stop-klatka”, zatrzymanie improwizowanego zdarzenia.

3. Wzmacniania pozytywnego: - *pogłębianie zachowań pożądanых*

- - bezpośredniej gratyfikacji - natychmiastowa nagroda lub pochwała za określone pozytywne zachowanie.
- - zawierania kontraktu, - umowa między uczniem a nauczycielem o przestrzeganie ustalonych reguł postępowania.

- - sukcesywnej gratyfikacji,(ekonomia żetonów) – przydzielanie punktów za określone formy zachowania

4. Wzmacniania negatywnego - *eliminowanie zachowań niepożądanych z wychowawczego punktu widzenia*

- szybkiej interwencji- natychmiastowa reakcja wychowawcy na niewłaściwe zachowanie ucznia
- słownego upomnienia - dyskretne zwrócenie uwagi
- potrąconych punktów - odliczanie punktów za złe zachowanie
- chwilowej izolacji – krótkotrwałe zawieszenie w zajęciach.

5. Oddziaływań niewerbalnych - *poprzez inne formy wyrazu*

- swobodnej ekspresji plastycznej,(rysowanie, malowanie, wycinanie, lepienie) – uzewnętrznienie przeżyć
- ignorowania zachowań niepożądanych – bagatelizowanie drobnych i krótkotrwałych uchybień .

6. Organizowania czasu wolnego- *korzystanie z wypoczynku i rekreacji.*

- rekreacji kulturalno-rozrywkowej.
- rekreacji biernej,(oglądanie telewizji, czytanie książek)
- rekreacji czynnej,(gry, zabawy, imprezy)
- rekreacji twórczej,(zajęcia plastyczne, muzyczne, techniczne)
- rekreacji fizycznej, (zabawy terenowe, wycieczki piesze i rowerowe, gry i zabawy sportowe, zabawy ruchowe)
- rekreacji przez działalność społeczną,(pomoc potrzebującym, opieka nad zwierzętami, praca na rzecz rówieśników, obsługa sanitarna wycieczek, imprez).

7. Wspomagania uczniów w nauce.

- -indywidualne,
- -zespołowe (zespoły wyrównawcze, pary partnerskie)

8. Współpracy z rodzicami.

- -spotkania indywidualne (konsultacje pedagogiczne, korespondencja, rozmowy telefoniczne, wizyty domowe)
- -spotkania zbiorowe.(wywiadówki, uroczystości)